

Az ársapkák eredményességének vizsgálata

Géczi Krisztina

Pénzügy és számvitel BA., alapképzési szak, levelező munkarend

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Belső témavezető: Dr. habil Dedák István, főiskolai tanár, Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet, Közgazdasági és Természeti Erőforrások Tanszék

A 2020-as évtized első éveit különböző sokkhatások jellemezték. Az első másfél év teljes egészében a Covid-járványról, a járványügyi intézkedésekről, ezzel összefüggésben az állami túlköltekezésről és a gazdasági teljesítmény zuhanásáról szólt. A járványhelyzet mérséklődése után a gazdaság újraindítását, élénkítését célzó intézkedések hatásai közt megjelent az árszínvonal növekedés, melyet a 2022 tavaszán bekövetkező orosz ukrán konfliktus miatti kínálati sokk erősített. A kialakult helyzet politikai és gazdasági kihívás elé állított minden nemzetet, számos nem konvencionális intézkedés létrejöttét előidézve.

A dolgozatomban a szakirodalom segítségével áttekintem az infláció mérésének technikáit, a legfontosabb gazdasági faktorok összefüggéseit, kitérve a magyar gazdasági helyzet bemutatására és a nem monetáris válságkezelés különböző országok által alkalmazott módszereire. A magyar kormány által fogantatosított intézkedések közül kiemelve az élelmiszer ársapkák bevezetését, két különböző nézőpontból vizsgálva annak hatékonyságát.

A gazdasági szempontú elemzésemben keresve a választ arra a kérdésre, hogy csökkentette-e az inflációt e konkrét intézkedés, egyes alapvető élelmiszerek árának felső korlátozása. Ezen részben rávilágítok arra, a 6/2022. (I.14.) kormányrendelet életbelépése olyan előre nem várt hatásokat okozott, mint a termékhiány, a helyettesítőtermékek fokozott áremelkedése és az általános élelmiszer-árszínvonal további növekedése.

Az érintett termékek rendelkezésre állásának követelményei, azaz a kötelezően tartandó és árusítandó készletek mennyiségének meghatározása a korábbi eladási adatok alapján került meghatározásra, mely nem volt képes kielégíteni a jelentkező megnövekedett keresletet több érintett termék esetében. Az egyének termékkosarainak kialakításánál az árérzékenység miatt magasabb arányokat képviseltek az árcsökkentett termékek. A bizonytalanság, mely alatt a rendelet rövid időintervallumokra való hatályosságát értem, csupán a fogyasztók irracionális

felhalmozási készletét növelte, mely tovább fűtötte a keresletet. A piaci egyenlőtlenségek következtében a helyettesítőtermékekre is inflációs nyomás nehezedett.

A mikroökonómiai szinten bekövetkező döntések jelentős hatást gyakoroltak a makrogazdasági mutatókra. A vállalatok egyéni árképzési technikái a magyar infláció növekedését eredményezték. A vállalatok, mint profitorientált szervezetek a céljaik elérésének érdekében a rendelet által feláldozott hasznukat más termékek árainak növelésével hozták vissza. Az időbeli bizonytalanság rájuk másképpen hatott, mint a fogyasztókra. A rendelet megjelenése után nem közvetlenül indultak meg a piac önmagát szabályozó mechanizmusai. Miután az első három hónap letelte után a rendelet meghosszabbítására került sor, a hosszú távú negatív következményeket a kereskedők nem voltak képesek viselni, így a kiesett bevételek elkezdtek beépülni az árakba, egyes termékek esetében már a termelői szinteken is.

A vállalatok árképzésének általános szabályai következtében a foganatosított áremelések önmagukban is költséggel járnak. A felmerülő menüköltség és a speciális árazási pontok használata többletemelést eredményez. Mivel az árak rugalmatlanok és merevek, ez megakadályozza e lépések eltörlését a rendelet kivezetését követően. Tehát a rendelet hosszú távú következménye, hogy a kereskedő által a termékek árába beépítésre kerülve az az egységnyi inflációt, melytől a Kormány megvédeni próbálta a fogyasztókat még a rendelet kivezetésével előtt érvényesült a többi termék árában.

A közgazdaságtan nem véletlenül interdiszciplináris tudományág, egy gazdaságpolitikai intézkedés eredményességének megítélése nem alapulhat csupán pénzügyi elemzésen, társadalmi rétegekre gyakorolt hatásai nehezen mérhetők. Ezen hatások felmérésére egy másik nézőpontból vizsgálva az intézkedés hatékonyságát, egy kérdőíves kutatást használva mutatom be, hogy az ársapkák bevezetése eredményes válaszlépés volt-e a kialakult helyzetre. Az általam összeállított kérdőív kérdései az emberek általános gazdaságpolitikáról alkotott véleményét, az élelmiszerárak maximalizálásának általuk érzékelt hatásait és az infláció érzékelését mérték fel. A beérkezett válaszok alapján vizsgálva, hogy segített-e az intézkedés az egyének számára mérsékelni az infláció negatív következményeit. Összevetve azt mennyien szenvedtek el számukra nagyobb hátrányt, mint előnyt és azt mennyien ítélték kifejezetten segítségnek az ármaximalizálást. Végeredményként arra a következtetésre jutottam, hogy az "ársapkák" bevezetése segítette tompítani az infláció emberekre mért negatív hatásait, tehát ebből a szempontból eredményesnek tekinthető.